

Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

UKRAINIAN PROFESSIONAL EDUCATION

Scientific journal

Issue 12

Founded in July, 2016

Issued twice a year

Poltava
2022

FOUNDER

Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)

EDITORIAL BOARD

Editor in Chief – *Kravchenko Liubov Mykolaivna*, Dr. of Ped. Sciences, professor; Poltava V.G.Korolenko National Pedagogical University (Poltava)

Deputy Editor-in-Chief *Muszkieto Radoslaw*, doctor habilitated, professor; Nicolaus Copernicus University in Toruń (Torun, Poland)

Members of the editorial board:

Tsirigotis Kostjantinos, doctor habilitated, professor; Jan Kokhanowski University in Kielce, (Kielce, Poland)

Zolotukhina Svitlana, Dr. of Ped Sciences, professor; Kharkiv National Pedagogical University named after G.S. Skovoroda (Kharkiv)

Lukyanenko Oleksandr, Dr. of Sciences in History, associate professor; Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University (Poltava)

Hrytsai Nataliia, Dr. Ped Sciences, professor; Rivne State University of Humanities (Rivne)

Vishnikina Liubov, Dr. of Ped Sciences, professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University (Poltava)

Onipko Valentyna, Dr. of Ped Sciences, professor, Poltava State Agrarian University (Poltava)

Sushchenko Andriy, Dr. Ped Sciences, professor; Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University (Poltava)

Sulaeva Natalia, Dr. of Ped Sciences, professor; Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University (Poltava)

Ilchenko Olena, Dr. of Ped Sciences, professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University (Poltava)

Khomenko Pavlo, Dr. Ped Sciences, professor; Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University (Poltava)

Kornosenko Oksana, Dr. Ped Sciences, professor; Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University (Poltava)

Zoriy Yaroslav, Dr. Ped Sciences, associate professor; Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Chernivtsi)

Hnizdilova Olena, Dr. of Ped Sciences, professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University (Poltava)

Zdanevych Larysa, Dr. of Ped Sciences, professor, Khmelnytskyi Humanitarian and Pedagogical Academy (Khmelnytskyi)

Dvchkivska Ilona, Dr. Ped Sciences, professor; Rivne State University of Humanities (Rivne)

Palamar Svitlana, can-t. of Ped. Sciences, associate professor, Borys Grinchenko Pedagogical Institute of Kyiv University (Kyiv)

Yaprynets Tetyana, can-t. of Ped. Sciences, associate professor; Poltava State Agrarian University (Poltava)

Danyisko Oksana, kan-t. ped. Sciences, teacher; Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University (Poltava)

Ukrainian professional education = Українська професійна освіта : Scientific journal / Poltava V. G. Korolenko Nat. Ped. University. – Poltava, 2022. – Iss. 12. – 144 p.

*It is published according to the decision of the academic council
of Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University (protocol No.6 of 29.12.2022)*

EDITORIAL OF THE JOURNAL

Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University
36003, Poltava city, st. Ostrogradsky, 2, e-mail: ukr.prof.edu@gmail.com
The electronic version of the magazine is posted on the website <http://pnpu.edu.ua/ukrprofosvita.php>

Editor in Chief: Kravchenko L. M.

The journal is included in the list of scientific and specialized publications of Ukraine (category B),
in which the results of dissertation works can be published
(Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated April 7, 2022 No. 320).

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

УКРАЇНСЬКА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Науковий журнал

Випуск 12

Засновано в липні 2016 року

Виходить двічі на рік

Полтава
2022

ЗАСНОВНИК

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
(Міністерство освіти і науки України)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор – *Кравченко Любов*, д-р пед. наук, професор; Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Заступник головного редактора – *Мушкієта Радослав*, д-р хабілітований, професор; Університет Миколи Коперника в Торуні (м. Торунь, Польща)

Члени редакційної колегії:

*Цирігомис Костянтин*ос, д-р хабілітований, професор; Університет імені Яна Кохановського в Кельцах (м. Кельце, Польща)

Золотухіна Світлана, д-р пед. наук, професор; Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди (м. Харків)

Лук'яненко Олександр, д-р іст. наук, доцент; Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Грицай Наталія, д-р пед. наук, професор; Рівненський державний гуманітарний університет (м. Рівне)

Вішнікіна Любов, д-р пед. наук, професор; Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Онїко Валентина, д-р пед. наук, професор; Полтавський державний аграрний університет (м. Полтава)

Сущенко Андрій, д-р пед. наук, професор; Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Сулаєва Наталія, д-р пед. наук, професор; Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Ільченко Олена, д-р пед. наук, професор; Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Хоменко Павло, д-р пед. наук, професор; Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Корносенко Оксана, д-р пед. наук, професор; Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Зорій Ярослав, д-р пед. наук, доцент; Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (м. Чернівці)

Гнізділова Олена, д-р пед. наук, професор; Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Зданевич Лариса, д-р пед. наук, професор; Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія (м. Хмельницький)

Дичківська Ілона, д-р пед. наук, професор; Рівненський державний гуманітарний університет (м. Рівне)

Паламар Світлана, канд. пед. наук, професор; Педагогічний інститут Київського університету імені Бориса Грінченка (м. Київ)

Япринець Тетяна, канд. пед. наук, доцент; Полтавський державний аграрний університет (м. Полтава)

Даниско Оксана, канд. пед. наук; Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Ukrainian professional education = Українська професійна освіта:
науковий журнал / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2022. –
Вип. 12. – 144 с.

Друкується за рішенням ученої ради Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (протокол № 6 від 29.12.2022 р.)

РЕДАКЦІЯ ЖУРНАЛУ

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
36003, м. Полтава, вул. Остроградського, 2, e-mail: ukr.prof.edu@gmail.com
Електронну версію журналу розміщено на сайті <http://pnpu.edu.ua/ua/ukrprofosvita.php>

Головний редактор: *Кравченко Л. М.*

Журнал входить до переліку наукових фахових видань України (категорія Б), в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт з наук про освіту (Наказ Міністерства освіти і науки України від 7 квітня 2022 р. № 320).

CONTENT

EDITOR IN CHIEF COLUMN

<i>Liubov Kravchenko, Lesia Krupina, Ruslan Shevchenko</i>	The formation and development issue of key personal competencies in the process of professional education.....	9
<i>Valentyna Bobrytska</i>	Current educational reforms in ukraine within the frame of pedagogical reflection.....	18

PROBLEMS, ACHIEVEMENTS AND PROSPECTS OF THE NATIONAL AND FOREIGN PROFESSIONAL EDUCATION

<i>Oleksandr Lukyanenko, Renata Vynnychuk</i>	Traditional and innovative pedagogical technologies for the formation of values of masters in humanities in the process of professional training.....	24
<i>Mykola Bliznyuk, Nadiia Vakulenko</i>	Methodical aspects of the construction of the content module «Information technologies for teaching the production of embroidered products» for 5–9-graders.....	34
<i>Vita Dmytrenko, Vitalii Dmytrenko</i>	The discipline «socio-cultural design» in the system of professional training of a culturologist.....	46
<i>Valentyna Onipko, Serhii Bilash, Valentyna Bilash, Oleh Bilanov</i>	Deontological aspects of research activities of higher education students majoring in the field of health care.....	54
<i>Oksana Kornosenko, Oksana Danysko, Andriy Bukhun</i>	Modern pedagogical technologies of project activities as the basis of future military specialists' scientific and research competence.....	62
<i>Nataliia Sholoiko</i>	The personal and competence aspect of future masters' of pharmacy organizational and management culture formation in the process of professional training.....	69
<i>Pavlo Khomenko, Evhenii Denysenko</i>	Future officers' technological competence as an educational science issue.....	78
<i>Mykola Marenych, Valentyna Onipko</i>	Practical training features of future specialists in geodesy in modern conditions of university education.....	87
<i>Lesia Petrenko</i>	Ethno-pedagogical component in the structure of training future teachers of humanitarian subjects.....	96
<i>Serhii Khlibkevych</i>	Future specialist in physical education and sports training in using motion games in professional activities.....	104

<i>Ivan Bukhun</i>	Weapon repair workshops of the National academy of the National guard of Ukraine as an environment for cadets' technological competence formation.....	113
<i>Tatiana Yaprynets, Anton Kelemesh, Ruslan Petrash</i>	Future vocational education teachers' project competence formation in the process of professional training.....	121
<i>Serhii Novopysmennyi, Yuliia Sribna</i>	An integrated approach to health care as an aspect of humanizing the technological educational environment.....	128
<i>Olha Palekha</i>	Comparative analysis of future foreign language teachers' independent learning organization in Ukraine and Great Britain.....	136

ЗМІСТ

КОЛОНКА ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

<i>Любов Кравченко, Леся Крупіна, Руслан Шевченко</i>	Проблема формування і розвитку ключових компетентностей особистості у процесі фахової освіти....	9
<i>Валентина Бобрицька</i>	Сучасні освітні реформи в Україні в контурах педагогічної рефлексії.....	18

ПРОБЛЕМИ, НАДБАННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

<i>Олександр Лук'яненко, Рената Винничук</i>	Традиційні та інноваційні педагогічні технології формування цінностей магістрів гуманітарної галузі у процесі професійної підготовки.....	24
<i>Микола Близнюк, Надія Вакуленко</i>	Методичні аспекти побудови змістового модуля «Інформаційні технології навчання виготовленню вишитих виробів» для учнів 5-9 класів.....	34
<i>Віта Дмитренко, Віталій Дмитренко</i>	Дисципліна «соціокультурне проектування» у системі професійної підготовки культуролога.....	46
<i>Валентина Оніпко, Сергій Білаш, Валентина Білаш, Олег Біланов</i>	Деонтологічні аспекти науково-дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти в галузі охорони здоров'я.....	54
<i>Оксана Корносенко, Оксана Даниско, Андрій Бухун</i>	Сучасні педагогічні технології проектної діяльності як основа науково-дослідницької компетентності майбутніх військових фахівців.....	62
<i>Наталія Шолойко</i>	Особистісно-компетентнісний аспект формування організаційно-управлінської культури майбутніх магістрів фармації у процесі фахової підготовки.....	69
<i>Павло Хоменко, Євген Денисенко</i>	Технологічна компетентність майбутніх офіцерів як проблема наук про освіту.....	78
<i>Микола Маренич, Валентина Оніпко</i>	Особливості практичної підготовки майбутніх фахівців із геодезії в сучасних умовах університетської освіти.....	87
<i>Леся Петренко</i>	Етнопедагогічний складник у структурі підготовки майбутніх учителів гуманітарних предметів.....	96
<i>Сергій Хлібкевич</i>	Підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту до застосування рухливих ігор у професійній діяльності.....	104

УДК 378.04:614]:37.091.33-027.22:001

DOI

ORCID 0000-0002-2260-971X

ORCID 0000-0002-8351-6090

ORCID 0000-0002-7178-3394

ORCID 0000-0001-9245-7638

ДЕОНТОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Валентина Онінко,

докторка педагогічних наук, професорка кафедри будівництва та професійної освіти;
Полтавський державний аграрний університет;

Сергій Білаш,

доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри анатомії з клінічною анатомією
та оперативною хірургією;

Полтавський державний медичний університет;

Валентина Білаш,

кандидатка біологічних наук, доцентка кафедри анатомії людини;
Полтавський державний медичний університет;

Олег Біланов,

викладач кафедри філософії та суспільних наук;
Полтавський державний медичний університет

У статті з урахуванням деонтологічних аспектів освітнього процесу здобувачів вищої освіти в галузі охорони здоров'я розглянуто особливості організації та зразки науково-дослідницької діяльності здобувачів Полтавського державного медичного університету; обґрунтовано доцільність використання позааудиторних форм наукової роботи на прикладі функціонування студентського наукового товариства як необхідного складника процесу формування професійної компетентності майбутніх лікарів до саморозвитку й самореалізації. Систематизовано основні засади медичної деонтології, яка враховує три види норм: моральні як об'єкт вивчення професійної етики; деонтологічні, що передаються усно й проявляються в спілкуванні, стосунках; юридичні, які дозволяють сформуванню професійну компетентність здобувачів вищої медичної освіти на підставі логічного права медиків на професійну гідність і честь та містять нормативні принципи поведінки лікаря.

Визначено незаперечні принципи науково-дослідницької діяльності майбутніх фахівців у галузі охорони здоров'я: деонтологічна орієнтація пізнання, об'єктивність наукової позиції, що забезпечує загальнолюдську значущість висновків науки; відповідальність молодих науковців, які займаються розробками математичних моделей захворювань і визначають спільно з лікарем методи лікування; врахування загального й індивідуального в творчості наукового колективу; неможливість протиставляти техніку й технічний прогрес лікарському мисленню, досвідові, особистісним якостям.

Проведено висновки стосовно того, що найважливішою деонтологічною якістю майбутнього лікаря-дослідника є сукупність належних моральних норм, обумовлених професійною діяльністю, дбайливе ставлення до хворого та високий професіоналізм, прагнення постійно підвищувати власну професійну кваліфікацію та наукову грамотність; що медична деонтологія в процесі науково-дослідницької діяльності майбутніх фахівців галузі охорони здоров'я виражається в науково-етичному потенціалі, в потребі самовдосконалення в умовах подальшої професійної діяльності. У перспективах дослідження – перегляд деонтологічних аспектів науково-дослідницької діяльності

здобувачів вищої освіти в галузі охорони здоров'я з метою комплексного підходу до інтеграції науково-практичної медицини та професійної деонтології.

Ключові слова: професійна підготовка, галузь охорони здоров'я, здобувачі вищої освіти, деонтологічна культура, науково-дослідницька діяльність, позааудиторні форми науково-дослідницької діяльності.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції соціально-економічного розвитку, інтеграція українського суспільства до світового та європейського простору зумовлюють переорієнтацію підходів до медичного обслуговування населення, активізують пошук шляхів підвищення якості підготовки здобувачів вищої освіти в галузі охорони здоров'я. Саме тому реалізація Державної національної програми «Освіта. Україна XXI століття», Національної стратегії побудови нової системи охорони здоров'я в Україні на період 2015-2025 рр. зумовлює нове розуміння до професійного рівня майбутніх фахівців, які володіють високим фаховим, науковим і методичним світоглядом, готові до майбутньої професійної діяльності, що має за мету належне надання медичної допомоги населенню, а отже, збереження здоров'я нації. Відтак науково-дослідницьку роботу здобувачів відповідної вищої освіти розглядаємо як вагомий компонент підготовки висококваліфікованих фахівців.

Необхідність дослідження та вирішення окресленої проблеми, її актуальність і своєчасність зумовлені зростанням вимог українського суспільства й держави до фахівців медичної галузі, здатних якісно виконувати професійні функції, зорієнтованістю медичної освіти та професійної підготовки на сучасну методологію та методику науково-дослідницької діяльності, оволодіння технологіями і вміннями творчого підходу до розв'язання наукових проблем, нагальною потребою медичної спільноти у висококваліфікованих фахівцях зі сформованою деонтологічною культурою.

Аналіз публікацій і досліджень. Провідні ідеї дослідження ґрунтуються на фундаментальних працях вітчизняних та зарубіжних учених за такими напрямками: основи організації науково-дослідницької роботи майбутніх фахівців різних професійних галузей (Н. Гавриш, П. Горкуненко, В. Мюррей, В. Раєвський, І. Лернер та ін.); проблема активізації дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти (Є. Венгер, М. Данилов, О. Дубасенюк, Є. Куклін, Т. Клімов, О. Микитюк та ін.); особливості організації наукової роботи здобувачів медичного профілю (Л. Гнатишина, Г. Фальфушинська, Л. Іванець, І. Погоріла); теоретичні положення та наукове обґрунтування необхідності формування деонтологічної культури у майбутніх фахівців галузі охорони здоров'я (В. Артемов, О. Боталова, М. Васильєва, Д. Деккерт, І. Камінська, В. Караваєв, Г. Караханова, А. Кудеріна, С. Селімова, І. Філатова, С. Хлестова); концептуальні засади процесу формування професійно-етичної та етико-деонтологічної культури студентів медичних закладів (Ю. Колісник-Гуменюк, М. Кропачова, І. Мельничук, К. Олівера, Л. Переймибіда, Д. Савільоні, А. Санкріз та ін.).

Метою статті є аналіз фактичних матеріалів та з'ясування на основі наукових позицій учених сутності деонтологічних аспектів науково-дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти в галузі охорони здоров'я.

Виклад основного матеріалу. Особливої уваги у системі модернізації вищої медичної освіти нині надають розвиткові основоположної ланки в підготовці високопрофесійних лікарів – науково-дослідницькій роботі. Питанням змісту та форм науково-дослідницької роботи здобувачів у закладах вищої освіти присвячено значну кількість науково-методичних праць вітчизняних і зарубіжних учених (Гнатишина, Фальфушинська, & Іванець, 2017; Мороз, Гумінський, & Фоміна, 2015; Погоріла & Романенко, 2011). Наприклад, у практиці сучасної зарубіжної вищої школи активно застосовують такі варіативні форми організації науково-дослідницької роботи (далі – НДР) здобувачів, як: наукові пропедевтичні курси і просемінари (Німеччина); дослідні проекти (Німеччина, США, Японія); проблемно-орієнтовані курси (Англія, Німеччина, Франція); проектні технології в малих дослідних групах (США, Японія) (Гнатишина,

Фальфушинська, & Іванець, 2017). У системі української медичної освіти НДР здійснюють за трьома основними напрямками: науково-дослідницька робота в освітньому процесі (впровадження результатів наукових досліджень в освітній процес); науково-дослідницька робота здобувачів у позааудиторний час; науково-організаційні заходи: конференції, конкурси, олімпіади тощо. Проаналізуємо деякі факти з організації НДР в окремих вітчизняних медичних університетах та з'ясуємо необхідність реалізації деонтологічних аспектів науково-дослідницької діяльності здобувачів вищої медичної освіти.

Науково-дослідницька робота в Полтавському державному медичному університеті (далі – ПДМУ) є частиною освітнього процесу з метою раннього розвитку здібностей здобувачів до наукових досліджень у галузі медичної науки і практики; НДР здійснюється за такими напрямками: впровадження результатів наукових досліджень в освітній процес; НДР здобувачів у позааудиторний час; науково-організаційні заходи (конференції, конкурси, олімпіади тощо). Здобувачі ПДМУ беруть участь у наукових форумах, конференціях, спеціалізованих виставках, що проводяться в різних містах нашої країни та за її межами. Наприклад, здобувач О. Ткаченко (науковий керівник Білаш В. П.) взяла участь у ХІХ міжнародній науковій конференції студентів, молодих науковців та фахівців «Актуальні питання сучасної медицини» (м. Харків); Т. Совенко (науковий керівник Корчан Н. О.) та А. Плешанова (науковий керівник Підлужна С. А.) – в науково-практичній інтернет-конференції з міжнародною участю «Сучасні проблеми вивчення медико-екологічних аспектів здоров'я людини» (м. Полтава); В. Акапський (науковий керівник Підлужна С. А.) – в Міжнародній науково-практичній конференції «Біологічні, медичні та науково-практичні аспекти здоров'я людини» (м. Полтава).

Здобувачі постійно висвітлюють результати своїх досліджень у фахових наукових виданнях, наприклад; О. Ткаченко (науковий керівник Білаш В. П.) розглянула питання Use of health-preserving features of learning in the context of optimization and improvement of edagogical management in higher medical education (здоров'язберігальні потенціали навчання в контексті оптимізації та вдосконалення менеджменту вищої медичної освіти) у фаховому журналі «Вісник проблем біології і медицини».

Молоді науковці активно співпрацюють із фахівцями-практиками та провідними лікарями, які з задоволенням передають свій науковий та практичний досвід. Для проведення студентської наукової діяльності в позааудиторний час, оволодіння науковими матеріалами та реалізації творчого потенціалу здобувачів вищої освіти функціонує студентське наукове товариство (СНТ), яке організовує проведення фрагментів експериментальних та клінічних досліджень; проведення наукових конференцій, олімпіад здобувачів, тощо; підготовку матеріалів доповідей та участь у наукових конференціях; проведення організаційно-інформаційних заходів; підтримку власної сторінки на веб-сайті тощо. Так, традиційно супроводжується Студентським науковим товариством ПДМУ Школа молодого науковця; з 2021-2022 навчального року захід набув усеукраїнського масштабу та об'єднав зацікавлених здобувачів, інтернів, аспірантів та асистентів з декількох вишів: Полтавського державного медичного університету, Івано-Франківського державного медичного університету, Харківського державного медичного університету, де були проведені лекції, вебінари від молодих науковців та вже досвідчених фахівців. Наприклад, спікером лекції «Статистична обробка даних в біології та медицині» стала вчена відділу сигнальних механізмів клітини Інституту біохімії ім. О. Паладіна І. Горак, а спікером лекції «Статистичні методи у науковій роботі» – завідувачка кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я з біостатистикою, доктор медичних наук І. Голованова. Під час першої інтерактивної сесії Школи молодого науковця проректор із наукової роботи ПДМУ, проф. І. Кайдашев обговорив зі здобувачами питання організації наукового дослідження, формування ідеї та її реалізацію, поняття про науковий процес та його реалії у медицині.

Надзвичайно цінний досвід НДР молоді науковці, отримали на лекції в рамках Школи молодого науковця, яку провела В. Данільченко, неодноразовий переможець та

учасник конференцій всеукраїнського й міжнародного рівнів, інтерн 1-го року з фаху «Неонатологія». На цій лекції здобувачів було ознайомлено із питаннями підготовки та виступу на міжнародних конференціях. Таким чином, СНТ ПДМУ – це науковий осередок для консолідації творчого й наукового потенціалу здобувачів, створення сприятливих умов для формування фахівців шляхом інтенсифікації науково-дослідницької діяльності, участі їх у розробці актуальних питань науки, в дослідженнях, проведених у ЗВО; оволодіння сучасним науковим методом пізнання; придбання практичних навичок постановки завдань і самостійного їхнього вирішення; удосконалення знань із обраної спеціальності; забезпечення можливості для кожного здобувача реалізувати своє право на творчий розвиток особистості відповідно до власних здатностей і потреб, формування цивільної свідомості, підвищення професійної, першочергово – деонтологічної культури.

Водночас систематизовані дані свідчать, що проблема наукової творчості в медицині, особливо – її етико-деонтологічні аспекти, поки що висвітлені в літературі відносно мало, що пов'язане з реальними складнощами. В умовах науково-технічного прогресу, коли наукова діяльність здобувачів вищої освіти набула масового характеру, істотно змінилася як сама її сутність, так і, етика та деонтологія наукової творчості. Сучасна наука все більше впливає на всі сторони суспільних відносин, перетворюючись на могутню соціальну силу, об'єктом її вивчення є культурні відносини і сама людина з її природно-біологічними та соціально-культурними характеристиками. Наука не лише взаємодіє зі всіма сферами людського буття, а також істотно залежить від соціального й людського чинників (Васильєва, 2004).

Кожна професія передбачає певні моральні вимоги до фахівців, породжує специфічні професійні моральні закони; для такої спеціальності як медицина, крім загальноприйнятих моральних норм, існують спеціальні вимоги, детерміновані обраним видом людської діяльності (Колісник-Гуменюк, 2013). Першорядна роль обов'язку в професії лікаря обумовлена цінністю здоров'я і життя людей, тому вимоги лікарської моралі завжди були категорично-імперативного характеру.

Дослідження специфіки формування деонтологічної культури майбутніх фахівців (І. Бойчук, О. Голік, Д. Деккерт, Г. Караханова, І. Камінська, К. Коста, Л. Кліфтон Д. Латиф, Л. Переймибіда, Т. Регуена та ін.) засвідчило, що науковці зосереджені на етичній нормативно-правовій базі, корпоративній етиці, розвиткові комунікативних якостей особистості; окремі вітчизняні дослідники надають увагу вихованню професійно-значущих якостей: милосердя, емпатії, відповідальності, сумлінності, правдивості, неупередженості (Шафранська, 2018). Результати теоретичного аналізу підтвердили, що деонтологічну культуру дослідники розглядають як: сукупність соціально-психологічних, духовно-інтелектуальних, ціннісно-емоційних та професійно-етичних цінностей та якостей особистості, які визначають етичну та культурну значущість її життєдіяльності (Хлестова, 2011); особистісний феномен, що синтезує у собі сукупність стійких орієнтацій на базові професійні цінності, їх усвідомлення та належне виконання на рівні обов'язку та відповідальності (Шеплякова, 2020); складову цілісної структури особистості, що характеризує ціннісну поведінку та взаємини при виконанні широкого спектру функцій професійної діяльності (Камінська, 2015); першочергово це стосується НДР майбутніх лікарів.

Медична деонтологія – суміжна дисципліна між етикою і медициною, сфера медичної етики, що має свою специфіку; вчення про моральний обов'язок, етичні обов'язки й етичні норми поведінки медичного персоналу, що забезпечують оптимальну якість та результативність його роботи з відновлення і збереження здоров'я людей (Бильченко, 2005; Шафранська, 2016). Ключовим поняттям медичної деонтології є професійний обов'язок лікаря перед суспільством і пацієнтами. Медична деонтологія припускає право медиків на професійну гідність і честь, включає нормативні принципи поведінки лікаря (Грандо, 1988). У структурі медичної етики деонтологія займає особливе місце. Це найперша і найбільш традиційна галузь професійної етики; вона носить найбільш прикладний характер, тим самим безпосередньо вторгається в область регуляції

людських відносин і утілюється в деонтологічних Кодексах (Євтушенко, 2017). У вузькому сенсі медична деонтологія – це сукупність конкретних норм і принципів медичної моралі стосовно певної спеціальності (*Деонтологія в медицині*, 2021). Аналіз професійної деонтології спирається на три види норм: моральні як об'єкт вивчення професійної етики; деонтологічні, що передаються усно й проявляються в спілкуванні, стосунках; юридичні, вироблені в кожній країні.

Саме тому найважливішим принципом здобувача вищої медичної освіти як майбутнього вченого є об'єктивність наукової позиції, оскільки в цьому принципі фокусується загальна деонтологічна орієнтація пізнання; також характерні для НДР із проблем медичної науки диференціація знань, накопичення значного експериментального й теоретичного матеріалу, вдосконалення методів досліджень та впливу на них етичних норм доказовості. Учасники НДР мають усвідомлювати – медична наука ґрунтується тільки на доказах, логічних аргументах, на перевірці фактів і їх аналізі. Відмітимо, що готовність здобувачів до критичного перегляду здобутого знання, тієї або іншої теорії, до сприймання найнесподіваніших явищ, які можуть відкритися, є ціннісною межею справжньої науки і додає їй якості креативності. Етична норма доказовості спонукає молодих учених бути вимогливим до себе, самокритичним, враховувати думки інших науковців, викладачів, здобувачів. Якщо думка наукового опонента доведена, здобувач зобов'язаний обов'язково її врахувати; якщо ж точка зору опонента вважається помилковою, то цю помилковість теж треба довести із наукових позицій, не покликаючись на наукові авторитети. Саме з цих позицій молоді науковці мають глибоко вивчати праці класиків медицини та фундаментальні роботи наших сучасників, що дозволить пізнати всю глибину їхнього наукового доробку, збагатитися тими ідеями, які відкривають широкі перспективи та не повторювати давно відомі істини.

Наступний аспект деонтології пов'язаний з відповідальністю майбутніх науковців, які займаються розробками математичних моделей захворювань і визначають спільно з лікарем методи лікування, адже заняття такою серйозною справою, як застосування математичних методів у медицині, пов'язане не тільки з погрішностями, які не беруть до уваги, а й з індивідуальністю кожного організму та неможливістю виключити повністю зовнішні дії, що ставить під сумнів точність таких моделей.

Моральні відносини всередині студентського наукового товариства, кожного наукового гуртка є досить складною проблемою й не в останню чергу з деонтологічних позицій. Моральний чинник став одним із провідних у розв'язанні проблеми ефективності наукової діяльності; адже, чим вищі можливості медицини, тим більше вимог пред'являється їй до майбутніх медиків. У епоху технічного прогресу медицина збагачується новими методами дослідження, але техніка не повинна бути бар'єром між лікарем і хворим; за таких умов деонтологічні аспекти взаємин під час виконання лікарської й науково-дослідницької роботи набувають актуальності. З позиції деонтологічної культури особливого значення набувають особистісні професійні й етичні якості наукового керівника гуртка; це зумовлене тим, що кожен науковий гурток має загальну наукову мету та різні шляхи вирішення цієї проблеми кожним членом наукового гуртка; виникає проблема загального й індивідуального в НДР. Тут переплітаються складні відносини: особисті симпатії і антипатії, розподіл наукової праці і необхідність її кооперації, а також відносини між викладачами і здобувачами. Практичний досвід переконує, що від того, наскільки і як ладнають між собою наукові покоління багато в чому залежить остаточний результат наукової творчості. Важливе значення має досвід, лікарське мислення, професійна компетентність.

Висновки. Узагальнюючи окреслене найважливішою деонтологічною якістю майбутнього лікаря-дослідника визначено сукупність належних моральних норм, обумовлених професійною діяльністю, високий професіоналізм, прагнення постійно підвищувати власну професійну кваліфікацію та наукову грамотність. Науково-дослідницька діяльність майбутніх фахівців галузі охорони здоров'я на засадах медичної деонтології виражається в науково-етичному потенціалі, в потребі самовдосконалення й

самовираження в умовах подальшої професійної діяльності, стає основою оволодіння фахом. У діяльності майбутнього фахівця медико-етичні принципи мають втілитись у сукупність конкретних поведінкових норм, сумлінне виконання яких буде для нього і професійним обов'язком, і справою його професійної честі та гідності. З'ясовано, що в перспективі дослідження радикальному перегляду підлягають деонтологічні аспекти науково-дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти в галузі охорони здоров'я з метою комплексного підходу до інтеграції науково-практичної медицини та професійної деонтології.

ЛІТЕРАТУРА

- Ащеулова, Т. В., & Амбросова, Т. М., & Герасимчук, Н. М. (2021). *Деонтологія в медицині* (Ч. 1). Харків: ХНМУ.
- Бильченко, О. С. (2005). *Врачебная этика и медицинская деонтология*. Харьков.
- Васильєва, М. П. (2004). *Теоретичні основи деонтологічної підготовки педагога*. (Автореф. дис. д-ра наук). Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Харків.
- Гнатишина, Л. Л., Фальфушинська, Г. І., & Іванець, Л. М. (2017). Особливості організації наукової роботи студентів-першокурсників медичного профілю на прикладі роботи студентського наукового гуртка. *Медична освіта*, 2, 107-110.
- Грандо, А. А. (1988). *Врачебная этика и медицинская деонтология*. Киев: Высшая школа.
- Євтушенко, Ю. О. (2017). *Формування деонтологічної культури майбутніх лікарів у навчально-виховному процесі медичного ВНЗ*. (Дис. канд. наук). Луганський національний університет імені Тараса Шевченка. Старобільськ.
- Камінська, І. П. (2015). Аналіз медичної етики та деонтологічної культури в психологічній науці. *Гуманітарний вісник*, 35(III.15), 88-97.
- Колісник-Гуменюк, Ю. І. (2013). *Формування професійно-етичної культури майбутніх фахівців у процесі гуманітарної підготовки в медичних коледжах*. Львів: Край.
- Мороз, В. М., Гумінський, Ю. Й., & Фоміна, Л. В. (Ред.). (2015). *Проблеми та перспективи вищої медичної школи у розробці та реалізації Національної стратегії побудови нової системи охорони здоров'я в Україні на період 2015–2025 рр.* (2015), Тези доповідей навчально-методичної конференції. Вінниця. Взято з <http://www.vnmu.edu.ua/downloads/news/tezy.pdf>.
- Погоріла, І. О., & Романенко, О. В. (2011). Роль науково-дослідницької роботи студентів у фаховому становленні спеціалістів. *Вісник післядипломної освіти*, 3, 119-123.
- Хлестова, С. С. (2011). *Формування деонтологічної культури студентів вищих навчальних закладів у процесі соціально-виховної роботи*. (Дис. канд. наук). Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ.
- Шафранська, Т. Ю. (2016). Основні дефініції деонтологічної культури майбутніх фармацевтів. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*, 1(84), 129-134.
- Шафранська, Т. Ю. (2018). *Формування деонтологічної культури майбутніх фармацевтів у процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін*. (Дис. канд. наук). Запорізький національний університет, Запоріжжя.
- Шеплякова, І. О. (2020). Формування ціннісного компоненту деонтологічної культури майбутніх соціальних працівників у процесі професійної підготовки в закладі вищої освіти. В М. П. Васильєва (Ред.), *Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях*: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (с. 26-28). Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

REFERENCES

- Ashcheulova, T. V., & Ambrosova, T. M., & Herasymchuk, N. M. (2021). *Deontolohiia v medytsyni [Deontology in medicine]* (Vol. 1). Kharkiv: KhNMU [in Ukrainian].

- Bilchenko, O. S. (2005). *Vrachebnaia etika i meditsinskaia deontologiia [Medical ethics and medical deontology]*. Kharkov [in Russian].
- Grando, A. A. (1988). *Vrachebnaia etika i meditsinskaia deontologiia [Medical ethics and medical deontology]*. Kiev: Vysshiaia shkola [in Russian].
- Hnatyshyna, L. L., Falfushynska, H. I., & Ivanets, L. M. (2017). Osoblyvosti orhanizatsii naukovo roboty studentiv-pershokursnykiv medychnoho profilu na prykladi roboty studentskoho naukovoho hurtka [Peculiarities of the organization of scientific work of first-year medical students on the example of the work of a student scientific circle]. *Medical education*, 2, 107-110 [in Ukrainian].
- Kaminska, I. P. (2015). Analiz medychnoi etyky ta deontolohichnoi kultury v psykholohichnii nauksi [Analysis of medical ethics and deontological culture in psychological science]. *Humanitarium*, 35(III.15), 88-97 [in Ukrainian].
- Khliestova, S. S. (2011). *Formuvannia deontolohichnoi kultury studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv u protsesi sotsialno-vykhovnoi roboty [Formation of deontological culture of students of higher educational institutions in the process of social and educational work]*. (PhD diss.). Natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni M. P. Drahomanova, Kyiv [in Ukrainian].
- Kolisnyk-Humeniuk, Yu. I. (2013). *Formuvannia profesiino-etychnoi kultury maibutnikh fakhivtsiv u protsesi humanitarnoi pidhotovky v medychnykh koledzha [Formation of professional and ethical culture of future specialists in the process of humanitarian training in medical colleges]*. Lviv: Krai [in Ukrainian].
- Moroz, V. M., Humynskiy, Yu. Y., & Fomina, L. V. (Eds.). (2015). *Problemy ta perspektyvy vyshchoi medychnoi shkoly u rozrobtsi ta realizatsii Natsionalnoi stratehii pobudovy novoi systemy okhorony zdorov'ia v Ukraini na period 2015–2025 rr. [Problems and prospects of the higher medical school in the development and implementation of the National Strategy for the construction of a new health care system in Ukraine for the period 2015–2025.]* (2015), Proceedings of the International Scientific Conference. Vinnytsia. Retrieved from <http://www.vnmu.edu.ua/downloads/news/tezy.pdf> [in Ukrainian].
- Pohorila, I. O., & Romanenko, O. V. (2011). Rol naukovo-doslidnytskoi roboty studentiv u fakhovomu stanovleni spetsialistiv [The role of students' research work in the professional formation of specialists]. *Bulletin of Postgraduate Education*, 3, 119-123 [in Ukrainian].
- Shafranska, T. Yu. (2016). Osnovni definity deontolohichnoi kultury maibutnikh farmatsevtiv [Basic definitions of deontological culture of future pharmacists]. *Zhytomyr Ivan Franko State University Journal*, 1(84), 129-134 [in Ukrainian].
- Shafranska, T. Yu. (2018). *Formuvannia deontolohichnoi kultury maibutnikh farmatsevtiv u protsesi vyvchennia profesiino-orientovanykh dystsyplin [Formation of deontological culture of future pharmacists in the process of studying professionally oriented disciplines]*. (PhD diss.). Zaporizhskiy natsionalnyi universytet, Zaporizhzhia [in Ukrainian].
- Shepliakova, I. O. (2020). Formuvannia tsinnisnoho komponentu deontolohichnoi kultury maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv u protsesi profesiinoi pidhotovky v zakladi vyshchoi osvity [Formation of the value component of the deontological culture of future social workers in the process of professional training in a higher education institution.]. In M. P. Vasylieva (Ed.), *Suchasni realii ta perspektyvy sotsialnoho vykhovannia osobystosti v riznykh sotsialnykh instytutsiakh [Modern realities and prospects of social education of personality in various social institutions]*: Proceedings of the International Scientific Conference (pp. 26-28). Kharkiv: KhNPU imeni H. S. Skovorody [in Ukrainian].
- Vasylieva, M. P. (2004). *Teoretychni osnovy deontolohichnoi pidhotovky pedahoha [Theoretical foundations of deontological teacher training]*. (Extended abstract of PhD diss.). Kharkivskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni H. S. Skovorody, Kharkiv [in Ukrainian].
- Yevtushenko, Yu. O. (2017). *Formuvannia deontolohichnoi kultury maibutnikh likariv u navchalno-vykhovnomu protsesi medychnoho VNZ [Formation of deontological culture of future doctors in the educational process of a medical university]*. (PhD diss.). Luhanskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. Starobilsk [in Ukrainian].

DEONTOLOGICAL ASPECTS OF RESEARCH ACTIVITIES OF HIGHER EDUCATION STUDENTS MAJORING IN THE FIELD OF HEALTH CARE

Valentyna Onipko,

Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor of the Department of Construction and Professional Education;
Poltava State Agrarian University;

Serhii Bilash,

Doctor of Biological Sciences, Professor,
Head of the Department of Anatomy with Clinical Anatomy and Operative Surgery;
Poltava State Medical University;

Valentyna Bilash,

Candidate of Biological Sciences, Associate Professor of the Department of Human Anatomy;
Poltava State Medical University;

Oleh Bilanov,

Lecturer of the Department of Philosophy and Social Sciences;
Poltava State Medical University

In the article, taking into account the deontological aspects of the educational process of students of higher education in the field of health care, the peculiarities of the organization and samples of research activities of students of the Poltava State Medical University are considered; the expediency of using non-auditory forms of scientific work is justified on the example of the functioning of the student scientific society as a necessary component of the process of forming future doctors' professional competence for self-development and self-realization. The main principles of medical deontology are systematized, which takes into account three types of norms: moral as the object of studying professional ethics; deontological, transmitted orally and manifested in communication and relationships; legal ones, which allow to form the professional competence of the students based on the logical right of doctors to professional dignity and honor and contain normative principles of the doctor's behavior.

The indisputable principles of scientific research activity of future specialists in the field of health care are defined as the deontological orientation of knowledge, the objectivity of scientific position, which ensures universal significance of science conclusions; the responsibility of young scientists who develop mathematical models of diseases and determine treatment methods together with the doctor; taking into account the general and the individual in the creativity of the scientific team; the impossibility of opposing technology and technical progress to medical thinking, experience, and personal qualities.

Conclusions have been made regarding the fact that the most crucial deontological quality of a future doctor-researcher is a set of appropriate moral norms determined by professional activity, a caring attitude towards the patient and high professionalism, the desire to constantly improve one's own professional qualifications and scientific literacy; that medical deontology in the process of scientific research activity of future healthcare professionals is expressed in the scientific and ethical potential, in the need for self-improvement in the conditions of further professional activity. In the perspectives of the research, there is a review of the deontological aspects of the scientific and research activity of higher education students in the field of health care with the aim of a comprehensive approach to the integration of scientific and practical medicine, and professional deontology.

Keywords: professional training, health care industry, higher education students, deontological culture, research activity, extracurricular forms of research activity.

Надійшла до редакції 02.09.2022 р.